

הסביבות

עלון להפצת המוסר

"אוהל יוסף" - נובהרדוק ירושלים

ע"ש ישיבתו הראשונה של רבינו גרשון ליבמן זצ"ל נוסדה גטו וילנא תש"ב

כסליו התשפ"א

פרשת וישלח

גליון מספר 317 (350)

דגל המוסר לרבונו גרשון ליבמן זצ"ל

"וירץ עשו לקראתו ויזבקהו ויפול על צואריו וישקהו ויבכו" (ל"ג-ד')

סתם דמות מניר.

המציאות מול הדמיון

זהו ההבדל בין עולם הדמיון לעולם המציאות. האדם צריך לצאת מעולם הדמיון ולראות להתאים את עצמו, את שאיפותיו ואת התנהגותו למציאות. הדבר אפשרי על ידי לימוד המוסר וחיפוש אחר האמת, ברצון אמיתי.

רבי שמחה זיסל זצ"ל היה מסביר את האמרה בפרקי אבות: אוי להם לבריות מעלבוה של תורה. אין הכוונה אוי להם לבריות שאינם לומדים תורה, אלא לאותם הלומדים, אוי להם ממה שהתורה עולכת בהם, בגלל שאין להסתפק בלימוד התורה סתם, אלא צריך עם זה מוסר, לשאוף להיות מבני עליה ולעמוד בעיקר בזמן הנסיון אפילו כששומע חידושי וגיזופין.

כמה אנו צריכים להכיר טובה לסבא זצ"ל שלימד לנו את המקצוע הזה, את הדרך איך להתמודד עם הקפדות וטיות, דחיית להשתמש בכלים המתאימים כדי לרפא את המחלה מן השורש. ידוע על הרמב"ם שבהיותו רופא, עמד פעם ליד רופא אחר מנתח שחשב לסלק תולעת שנדבקה במח באמצעות צבת. הרמב"ם בוריות גדולה ענר אותה, ולא נתן לו לבצע את פעולתו. אלא ציוה להביא עלה של אילו, ושם אותו על המוח ליד התולעת, והתולעת מעצמה נעקרה ממקומה ועלתה על העלה. זו הדרך לרפוא מחלה עם הכלים המתאימים, ואם לא משתמשים בדרך הנכונה, אז לא די שלא מרפאים אלא אף מגדילים את הסכנה, והנמשל מוכן. רק בלימוד המוסר ניתן לעבור על הקפדות המשך בעמוד ב'

יישקוהו מעקד. אומרים חז"ל מובא ברש"י: ויש חולקין בדבר הזה בכרייתא דספרי. יש שדרשו נקודה זו לומר שלא נשקו בכל לבו. אמר רבי שמעון בן יוחאי הלכה היא בדקוה שעשו שוטא ליעקב אלא שנכמרו רחמי באותה שעה ונשקו בכל לבו.

וזהו בין שנשקו בכל לבו, בין שלא בכל לבו, אבל התפעלות יש כאן מן המהפך שהתחולל בעשו. ברגע אחד עבר על הנסיון, ועל השנאה שקינה בלבו שנים רבות, אחרי שחיה לרגע זה כמה שנים, שיוכל לבצע את זממו ולגמול לאחיו בעד הרעה שעשה לו. ובכל זאת ויתר ונשק את אחיו יעקב.

רואים את ההבדל אצל האדם בין התנהגותו בזמן הדמיון כשהוא לא נמצא מול המציאות, להתנהגותו בזמן הנסיון כשהוא עומד מול המציאות. ההבדל הוא עצום. משל למה הדבר דומה, לילד הדמיוני לעצמו כמה דברים יעשה כשהיה גדול ואיך יעשה אותם. אבל, במציאות, כשהוא גדל, הוא בו לאותם דברים ואין להם בעיניו שום משמעות. המשמעות שהייתה להם בעיניו כשהיה קטן, אינה דומה לתפיסתו עולמו כאשר גדל. וכן כאשר יוצאים למלחמה ומתאמנים לירות באויב. שבעת האימונים יורים בדמות עשויה מניר שאינה לירות באויב. שבעת האימונים יורים בדמות עשויה מניר שאינה לירות באויב. שבעת האימונים יורים בדמות עשויה מניר שאינה לירות באויב.

זוהי, ואין פלא שבקלות מעליחים לפגוע ב"אויב" ולהרוג אותו. אך כמה שונה הדבר בעת מלחמה ממש, כאשר יש עסק עם אויב אמיתי, שזו ממקום למקום, וגם מתנגד ומגין על עצמו ותוקף, ואינו מעשה מוסר

מעשה מוסר

הביטחון של הסבא מנובהרדוק זצ"ל

השוכב על ערש דווי ונוטה למות. "עליך להשתדל להביא רופא מפורסם, מומחה גדול שיציל את בנך מן הסכנה" - אמר לו הסבא - "אך התשלום על כך רב מאוד... מאה רובל..." בלית ברירה הסכים האב לשלם את מיטב כספו, העיקר שבנו יתפא... "כוננתי היתח" - הסביר לו הסבא - "שעליך לשכור עשרה אנשים שיתפללו על בנך החולה, ויאמרו 'אמן יהא שמיה רבא' בכונה, כהבטחת חז"ל שהעונה 'אמן יהא שמיה רבא' בכל כוחו קורעין לו גזר דינו..." "מאה רובל...?" - החל האיש לקבול על השכר המרובה של המתפללים - "כל כך הרבה כסף צריך לשלם להם?... ומי אמר כלל שזה יועיל...?" "הכיניד תעזור תפילתך" - הוכיח אותו הסבא - "אם אתה בעצמך מסתפק ביעילותה וביכולתה לרפא לפחות כמו הרופא המומחה... הרי רק הוא ית' רופא כל בשר הנאמן, ברצותו מחיה וברצותו ממות..."

תומך, מעודד וממריץ. בשנה האחרונה לחיי הסבא, המלחמה התנהלה בשיא תוקפה, אך בביתו של הסבא, כאמור, התנהלו החיים כסדרן. פעם אחת, במוצאי שבת, רצה הסבא להבדיל כשהכוס כבר היתה מונחת בידו, ולפתע פרצה לעיירה קבוצת פורעים, וברחוב נשמעו מטחי יריות כבדים, שלא פסחו אף על חצרו של הסבא, ואט אט התקרבו הפורעים לביתו, ובני הבית מיהרו להסתתר. אך הסבא דרכו בקודש לא זו ולא נע, ולא בטוח בקב"ה, לבקשת הפורעים לא יגעו בו לרעה, המשיך לעמוד כשכוס ההבדלה בידו, והמתין לעת שיוכל להבדיל.

כעבור כמה רגעים, הוא הבדיל על הכוס בשלווה. תלמידיו העידו שקולו היה רצוף וגופו היה רגוע ואף טיפת יין אחת לא נטפה מן הכוס. * * *

לא רק מעצמו תבע לטוח בקב"ה בשלמות, גם מתלמידיו ומהיהודים שהתדפקו על דלתו, תבע כן. יהודי פנה אליו בבקשה שיברך את בנו

מה נחשב שהברכה מתקיימת

עשו הלא האמין בברכותיו של יצחק שנתנו ליעקב, וא"כ מדוע חשב להלחם עמו? יעקב שולח לו "ויהי לי שור" מה מדגיש בזה? בהאבקות יעקב עם המלאך, אמר לו המלאך: "ישראל - כי שרית עם אלוקים [שרו של עשן] ועם אנשים [לבן ועשן], ותוכל" אם ניצח מלאך, מהו תוספת באנשים? ועוד תמוה והלא עדיין לא ניצל מיד עשו?

לעשו הייתה ראייה שטחית, רואה "אדם" אין לו אלא הצבע שמבוחץ. מן הגרא"מ שך נתן סוכריה אדומה לילד קטן, ואמר לו "האדם הזה", לשאלה "וכי הוא עש?" ענה: כל ילד רואה רק את הצבע, ועשו נשאר תמיד ילד...

יצחק אמר לעשו, "והיה כאשר תרד ופרקת עולך". הברכות כאן בעולם הזה שייכים ליעקב, אך הוא יפסיד אותם אם לא יקיים את התורה. עשו שומע שהיה קשה ליעקב להתפרנס אצל לבו, מבטב שלו, אם יש קושי בענייני "עולם הזה" - זה כבר לא ברכה, לכן נדמה לו שיעקב לא שמר את התורה, ולכן בא לשלול עליו כפי ברכת אביו.

יעקב אבינו עונה לו: ויהי לי... זה נראה שהיה קשה רק אם מקבלים מלבן, אבל זהו "לי", לא היה קושי, כי האמונה שהכל מאת ה', לא ייחשב קושי בזה, המבט הנכון והעמוק, שקושי הוא לא סתירה לברכה כשירדעים ומרגישים שהכל זו השפעה ישירה מאתו ית', וא"כ הברכה שקבלתי קיימת. נאבק עם המלאך, להוכיח שגם אין למלאך כח, והכל ממנו ית', ולכן שרית עם אנשים, להבין שאין איש בעולם שנותן פרנסה, נצחת את לבו, ולכן כבר נצחת את עשו שלא יוכל לשלול עליך, במחשבה זו שאין הוא תחת יד בשר ודם, ניצח את עשו, הוכיח שהברכות ראויות לו נמצאות אצלו בשלימות.

אפילו שיעקב ניצח, "ותקע כף ירך" - פגיעה בתמכין דאורייתא. מדוע? המעלה יעקב במדרגה, כי מעתה גם אם יקבל קושי בתמיכה התורה, תשאר האמונה הברורה שהכל מאתו ית'. זהו לדורות מצות גיד הנשה, לדעת כי היך התומכת היא מאתו ית', גם אם זה קשה.

אצל כל אחד מאתנו יכול להיות מחשבת עשו קטן... מחשבה של ילד. מוכרחים אנחנו לבטל מחשבה זו, להתחזק לראות כי מאתו היא הברכה תמיד, ונמשוך עלינו בכך את ברכת יעקב אבינו לדורות.

הסביבות

פנתמים ואמרות.....	עמוד ב'
על פרשיות השבוע.....	עמוד ב'
דמויות הוד.....	עמוד ג'
אור של רבינו.....	עמוד ד'
החזקת תורה.....	עמוד ד'

דגל המוסר וישלח / המשך

ולתקן את המידות, **ויש להתמסר לזה בלי בושח**. גם הטוב שבסוסים זקוק לשוט. במאמר "ער לב האדם רע" כותב רבי שמחה ויסל זצ"ל שאילו לא זכו ישראל אלא למאמר חז"ל: צדיקים לבם ברשותם, רשעים הם ברשות לבם" דיים, כי ממאמר זה לבד אפשר להתבונן ולהתעלות עד התכלית הנכספת.

ועל דרך זו מבינים מה שחז"ל אמרו על הפסוק 'ותצא דעה בת לאח' כמזכיר האם כך הבת. ואע"פ שהמרחק גדול מאד בין יציאתה של לאה אמנו ע"ה ליציאתה של דעה, ואין בכלל מקום להשוות, שהרי **לאה אמנו** רצתה להעמיד שבטים בישראל בקדושה ובטהרה, **ואילו דעה** יצאה לראות בבנות הארץ, ואע"פ מצאו חז"ל לכוון להשוות ביניהם בעצם היציאה שאיננה המידה המתאימה לאשה. **נבין כי לחדוד לכה עומק, יכולים רק חז"ל** ברוב חכמתם בבירור מידות האדם. **הוא חזר ויעקב אבינו ע"ה**. בגלל שאמר שמונה פעמים "עבדך יעקב" נענש, ויצאו שמונה מלכים מעשו לפני מלך לבני ישראל. עונש חמור כזה ליעקב אע"פ שהוא אמר את זה לא מהרגשה פנימית, שהרי היה בטוחו גדול בה, ואמרת זה רק מן השפה ולחוץ למען הרושם, בכל זאת התורה לא סבלה את ההתרפסות המיותרת. עד כדי כך שחז"ל אמרו עליו את הפסוק "מקור משחת ומעין נרפש צדיק מט לפני רשע" (משלי כ"ה).

עלינו להבין דקות כזו בהתנהגות שמונתית בבירור מעמיק בדרך הנכונה ובכלים הנכונים כדי להימנע משגיאות ומטעויות.

" ויוותר יעקב לבדו" (ל"ב - כ"ה)
"שנשתייר על פניו קטנים מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם וכל כך למה לפי שאין פושטין ידיו בגזל" [רש"י וגמ' חולין צ"א].
הדברים צריכים ביאור, כי לכאורה הצדיקים ממונם לא אמור להיות כ"כ חשוב להם ובוודאי לא יותר מגופם.
מבאר רבי אהרן קוטלר, יעקב אבינו היה כולו רוחניות, והכסף לא ענין אותו כלל, ומה שחזר על פנים קטנים וסיכן עצמו עלזה, "כי אין פושטין ידיו בגזל", שאפילו שהיה עשיר גדול באותו הזמן, כיון שביקש להתרחק מהגזל יותר ויותר, חשש שמא יזדקק לפנים קטנים בעתיד ואז הוא עלול להיכשל בגזל. ומאידך גיסא, רואים אנו שיעקב בזבז הון רב כשהתווכח עם עשיו על חלקו במערת המכפלה, שלקח את כל הכסף שהיה לו ועשה ממנו ערימה ונתן לעשיו, שלא רצה שלעשיו יהיה את הזכות להיקבר במערת המכפלה. המשגיח רבי אייזיק שר מבאר, הסיבה שצדיק חביב עליו ממונו יותר מגופו, כי הוא מרגיש שכל כספו היא מתנה מהקב"ה, ועל זה הוא צריך לשמור מכל משמר, לכן היה חשוב ליעקב לחזור ולקחת את אותם פנים קטנים.

" ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך ויאמר אליו וכו' יעבר נא אדוני לפי עבדו ואני אתנהלה לאיטי" (ל"ג - י"ב - י"ד)
מפרשה זו למד **הרב מפוניבז'** איך להינצל מגוי בעת צרה. - הרב היה בניו יורק למען הישיבה, וברכבת התחתית התנכלו לו כמה גויים. בו בזמן שחשב איך להינצל מהם, עלה במוחו רעיון - הוא הוציא פתק מכיסו, ופנה אליהם לעזרה למציאת כתובת. הם נענו מיד, וחשבו, כשנרד מהרכבת נוכל "לטפל" בו, הם הציעו לו שהוא ירד איתם בתחנה הראשונה. משנפתחו הדלתות, כיבד אותם לרדת ראשונים, ובינתיים, הוא עצמו התעכב, כביכול בהכנות לרידה, עד שבתוך כך נסגרו הדלתות האוטומטיות על פניו וניצל. כשחזר, סיפר את הסיפור למקורביו. אמר להם, אגלה לכם מהיכן לקחת את הרעיון הזה, למדתי את זה מיעקב אבינו. עשיו הציע לו את חברתו וביקש ללוותו בדרך, "נסעה ונלכה ואלכה לנגדך". מה עונה לו יעקב, הוא לא עונה לו, רק אומר לו "יעבור נא אדוני לפני עבדו", ואילו הוא עצמו, "וואני אתנהלה לאיטי לרגל המלאכה".

דברי רבותינו בעלי המוסר על פרשיות השבוע

רבי ירוחם ליוואוויץ זצ"ל

"ויוותר יעקב לבדו" (ל"ב - כ"ה)
מבאר המשגיח **רבי ירוחם ליבאוויץ** זצוק"ל [דעת חכמה ומוסר ח"א, מאמר ק']:
"משום שהיה במעלת 'לבדו' מזה יצאה דרגת 'יושב יא אהל'... בן ישיבה נבדל מאיש המוני לא רק בזה שעיסוקו כל היום בת"ת, אלא גם בזה שהנהו בן ישיבה, ז"א לפי דרגתו ובחינתו הנהו 'יושב אהל', ישיבה בעלמא. ולו ננסה להושיב איש מן השוק לשעה קלה בישיבה, יראה שלא יעלה זו בידו, כי לאיש המוני מן הנמנע לישיב בישיבה, כיון שהוא 'איש ציד', קשור כולו בהוויות העולם, ממילא הוא 'איש שדה', ואין לו כלל מעלת 'יושב אהל' ולא יוכל בשום אופן להיות 'יחידי'. וזוהי יוצא הערה לאדם שבכדי להגיע לדרגת בן ישיבה, ז"א לדרגת 'יושב אהל', צריך הוא מתחילה להיות בדרגת 'לבדו', ז"א שיהיה בלתי תלוי בעולם ובסביבה שמחוצה לו, ואפילו לו ישב וילמד כל היום, אבל אם אך לא יהיה בדרגת 'לבדו', לא יהיה 'יחידי', קיים לעצמו מבלי קשרים עם העולם - אזלא יהיה עדיין בן ישיבה. וזוהי הערה לכל בן תורה הרוצה לביות בן ישיבה, שישתדל בכל כוחו להעשות יחידי, וכפי מדרגתו בזה יהיה בן ישיבה... בן ישיבה היושב כל היום בישיבה, אך אם אינו בדרגה זו שכל רעיונו

מחשבת מוסר

אמרות ופתגמים

<p>"יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום. משום שהיצר של אתמול, רואה כבר היום שאין בו ממש". (רבי אברהם זלמנס זצ"ל הי"ד)</p>	<p>"אם האדם לא יעשה כל פעולותיו 'לצורך גבוה', עלול הוא לאכול כל חלקו לעושיב באריות ערב אחת" (הגר"ס זצ"ל)</p>	<p>"עיקר החג"ל בין החכם הגדול להקטן ממנו, אינו בידיעת החכמה ובכמותה, אלא בצורתה, במידת ההרגשה וההבנה שיש להם באותן ידיעות עצמן חידועות לשניהם" (רבי יוסף לייב בלוק זצ"ל)</p>	<p>"חשבון יום הדין אינם מתחשבים במעלה שהוא עומד עליה, אם גבוהה היא או לא, אלא אם הוא בדרגת עולה או בדרגת יורד". (חכם אחד)</p>
<p>"אם על השמטת חר"ף מפלפלים הרבה להבין עומק הדבר, כמה יש להתפלפל אם הקב"ה משמיט מצורכי בני אדם" (הסבא מסלבודקא)</p>			

דמויות הוד

רבי שבתאי יודלביץ זצ"ל

יהיו שייכות המזוזות?, והוסכם, שהן תהיינה רכוש בית החרושת ליצור טפטפות שהיה בקיבוץ. כשהראו לי את המזוזות שקבלו, הבחנתי שבאחת מהן נכתב "והיו לטפטפות"...

ויכוח נוסף שהתעורר בענין המזוזות, נגע לחדר האוכל. בעלי התשובה דרשו שתקבע מזוזה בחדר, אך השאר התנגדו נמרצות. בסופו של דבר החליטו לגשת אלי כדי שאישב ביניהם את ההדורים.

"אומר לכם את האמת" פתחתי, "ההיגיון אומר שבכל דבר שיש בו צדדים לכאן ולכאן צריך למצוא פשרה. אם הנכם מסכימים לכך, אוכל להציע לכם פשרה הגיונית במקרה הזה".

אחר שקבלתי את הסכמתם המשכתי: "אתם שמאלנים, ובעלי התשובה נטשו את הדרך והפכו לימניים אז בואו נחליט, שבצד ימין תקבעו מזוזה – ובצד שמאל לא תשימו כלום. ימין כן ושמאל לא, מקובל עליכם?".

למותר לצין שעוד באותו יום נקבעו המזוזות בחדר האוכל לפי כל גדרי ההלכה, והסערה שככה...

סיפר רבי שבתאי יודלביץ: בתקופת קום המדינה הוזמנתי לדרוש בקיבוץ כלשהו. קבלת הפנים שנערכה לי היתה מטר אבנים שהושלך לעברי. הרהרתי לרגע מה עלי להגיב, ולבסוף אמרתי: "אקלל אתכם קללה נמרצת".

"מה תקלל?" – שאלו.

"אקלל אתכם, שיהיו לכם בנים בעלי תשובה... שתרגישו את שמירת התורה והמצוות בתוך הבית שלכם ולא רק מבחוץ... וברור לי, שעל הבנים שלכם לא תזרקו אבנים..."

כעבור שני עשורים נודע לי שבאותו קיבוץ ישנם עשרים ושבעה בעלי תשובה!

דרך אותם בעלי תשובה התודעתי לבורות שלהם בכל עניני היהדות. הם היו עמי הארצות כפשוטו ממש:

בעלי התשובה טענו שהקיבוץ צריך לספק עבורם מזוזות. כמובן, שדרישה זו עוררה ויכוחים סוערים, אך לבסוף, אחרי מריבה גדולה, הוחלט שאכן הקיבוץ יעשה זאת. אחת הנקודות השנויות במחלוקת היתה השאלה למי

רבי שלום שבדרון זצ"ל

"למה זה תשאל לשמיי" (ל"ב - ל')
רבי שלום שבדרון באחת מדרשותיו אמר- בואו ואספר לכם מה ששמעתי ממורי ורבי **רבי לייב חסמן** בעל ה"אור יהל". יעקב נאבק עם המלאך, וכשניצח לא רצה לשלחו, המלאך ביקש "שלחני כי עלה השחר", אמר לו יעקב "לא אשלחך כי אם ברכתני". שאל אותו המלאך "מה שמך, ויאמר יעקב", וכשיעקב שאל אותו "מה שמך" השיב לו המלאך תשובה משונה "למה זה תשאל לשמיי". וצריך להבין מה פירושה של תשובה זו, וכי יעקב לא יכול היה להבין בשמות של מלאכים (הרי הוא היה גדול מהם!) אלא הסביר ר' שלום בשם בספר קדמון פשט אחר לגמרי, שמו של המלאך היה "למה זה תשאל לשמיי", זהו היה שמו.

וביאר זאת במשל, כפרי אחד הגיע לעיר וראה לראשונה אנשים הולכים לראות סרט, הכפרי שלא הצליח טו לראות חשב לתומו שהסיבה לכך הוא החושך ששורר באולם, וברוב תמימותו הוציא פנס מהכיס להאיר את הקיר כדי לראות יותר טוב. כמובן שהאנשים ששהו באולם קמו לעברו, אתה מאיר ומפריע באמצע. לא רואים כלום, קיר חלק, אין תמונות, האנשים שעל הקיר נעלמו וכו' וכו', יהוא מיתמם ולא מבין מדוע כועסים עליו. היה שם אדם פיקח שהבין שלא מדובר פה באדם רע שבה להפריע, אלא אדם שלא מבין את משמעות מעשיו. ואמר לו בתקיפות "תכבה כבר את הפנס, אתה לא שם לב מה אתה עשית? כאן רואים רק כשיושבים בחושך, כשיש אור לא רואים כלום. כאן רוצים דווקא את החושך, רק כך נהנים כאן". ממשיך ר' שלום, השלט הגדול שמוטל עלינו לפרוס על פתחו של העולם הגדול, הוא עם המשפט הבא, כאן רואים רק בחושך. זה היה הסוד הנורא שאמר המלאך ליעקב אבינו. מי שנלחם עם יעקב אבינו, זה היה שרו של עשיו, הוא יצה"ר הוא השטן, הוא מלאך המוות הוא יצה"ר [ב"ב ט"ז] - כששני אויבים נלחמים והאחד מנצח, מנהג העולם שהמונצח נאלץ לגלות למנצח את סודות מלחמתו וכלי הנשק. והנה, באותה שעה שניצח יעקב את המלאך, היה לו ליעקב זכות לשאול אותו אני ניצחתי אותך, תאמר לי את שמך ואת המהות שלך, תגלה את הסוד איך אתה יצר הרע מושך את כל העולם אחרך. השיב לו המלאך, השם שלי "למה זה תשאל לשמיי", בלי שאלות, בלי חשבון, בחושך... אם לא עושים חשבון אם הולכים בחושך, נמשכים אחרי... בחשיכה הכל נראה כל כך מאיר, כל כך נוצץ. אבל כשמאירים קצת לראש, זורקים קרן אור ללב, מנסים להתבונן, שואלים כמה שאלות, מתעמקים, מיד מסתלקות כל התמונות, כי הן היו תמונות של לא כלום, "רק כאילו", עם אור הכל נעלם...

... והנה בר"פ וישלח כתוב שיעקב שלח מלאכים לעשו ואמר לו עם לבן גרתי, ופרש"י (בפי' השני) גרתי בגימטריא תר"ג, כל' עם לבן הרשע גרתי ותר"ג מצות שמרתי. וצ"ב למה יעקב אמר לעשו דבר זה וכי זה אכפת לעשו הרשע, דהנה וכי אם אדם ילך לשדל שר מאומות העולם הוא יוסיף איזה דבר במה שיאמר לו ששמר מצות, ובפרט עשו שפרק עול, ועוד צ"ב דאם יעקב רצה לומר זה לעשו למה הוא רמז לו דבר זה באופן כ"כ רחוק שלא עולה על דעת השומע שזה הכונה?

ואפשר לפרש דהנה יש מצוות שענינם אינו רק לעצם המצוה אלא לכללות המצוות, וכגון מצות ציצית שכתוב עלי' (בפ' שלח ט"ו מ') למען תזכרו ועשייתם את כל מצותי, ואיתא במנחות (מ"ג ב') וראיתם אותו וזכרתם ועשייתם, ראי' מביאה לידי זכירה, זכירה מביאה לידי עשיה, נמצא שע"י שלובשים ציצית צריכים להזכר בכל המצוות.

... וגם במעשה יעקב אפשר לבאר בדרך זה, דבאמת יעקב לא הי' צריך שעשו יבין שכונתו לומר תר"ג מצות שמרתי, דאפי' אם יבין זה לא יוסיף לו, אלא יעקב אבינו הזכיר לעצמו בשעה שניגש לעשות פעולת השתדלות, שהוא קיים תר"ג מצות וכל חייו הם המצוות וההתקשרות לה', כי בכל עשיה גשמית צריך לזכור שהעיקר הם המצוות ואז ממילא יתבונן היכן הוא אוהז בקיומם. וזה גם מה שאמרו חז"ל שיש י' תיבות בפסוקים המדברים בעניני הספקת מזון האדם כנגד י' מצוות שבהם, שבכל מקום שהאדם פונה יזכור שהגשמיים אינה העיקר אלא

רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן זצ"ל

יהודי חשוב שיש לו כמה כוללים, נכנס לרבינו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל ואמר, שיש לו מאה ועשרים אברכים ומאוד קשה לו כבר להחזיקם, ומרגיש שכבר רוצה לסגור את הכוללים. אמר לו רבינו: תוסיף עוד עשרים אברכים.

לאחר כמה חודשים נכנס שוב לרבינו, שאלו רבינו: כמה אברכים יש לך? השיב: מאתיים. שאלו רבינו איך הוא מסתדר, והשיב לו שבי"ה הוא מרגיש שהתבסס והוקל לו, ושאל את רבינו האם להוסיף עוד אברכים. השיב לו רבינו שלא, וגם המאתיים האלו בסכנה.

התפללא היהודי ושאל את רבינו: בעבר כשאמרתי לרבינו שאיני יכול להחזיק את האברכים, אמר לי להוסיף עוד עשרים, ועכשיו שבי"ה התבססתי, רבינו אומר לי לא להוסיף, ושאל המאתיים בסכנה...?! הסביר לו רבינו: בעבר שאמרת שאתה מרגיש שאינך יכול להחזיק את האברכים, ראיתי שאתה מרגיש שכולך תלוי רק בהקב"ה, ואז באמת יכולת להוסיף עוד אברכים. אבל עכשיו שבאת ואמרת שאתה מרגיש שכבר התבססת, ואתה מרגיש שאתה מסתדר לבד, חששתי שאינך תלוי מספיק רק בהקב"ה, וא"כ זו כבר סכנה גם על האברכים הקיימים.

מספר אחד מתלמידיו של ראש הישיבה, פעם אחת דפק על דלתו של מרן אחד מן הרבנים הנהגים לביתו. מרן ראש הישיבה שקוע היה בחדרו בלימוד, ורעייתו הרבנית ע"ה עמדה מהססת ואמרה לי: "אני לא יודעת מה לעשות, אם אני מכניסה יותר מידי, אומר לי רבינו: 'מה, את רוצה שאני אהיה עם הארץ?' ואם אני לא נותנת להיכנס, הוא שואל אותי: 'איך אפשר לא להכניס יהודי שבור'..."?

באחת הפעמים ביקשה הרבנית לשאול את מרן שאלה כלשהי, היתה זו שאלה דחופה, החליטה איפוא לעשות זאת באמצעות אחד מן התלמידים. נימקה זאת הרבנית ע"ה: "אם אטכה לשאול בעצמי, אפשר שיעברו עשרים וארבע שעות ועדיין לא אצליח לדבר איתו..."

מספר אחד מתלמידיו של ראש הישיבה, פעם אחת דפק על דלתו של מרן אחד מן הרבנים הנהגים לביתו. מרן ראש הישיבה שקוע היה בחדרו בלימוד, ורעייתו הרבנית ע"ה עמדה מהססת ואמרה לי: "אני לא יודעת מה לעשות, אם אני מכניסה יותר מידי, אומר לי רבינו: 'מה, את רוצה שאני אהיה עם הארץ?' ואם אני לא נותנת להיכנס, הוא שואל אותי: 'איך אפשר לא להכניס יהודי שבור'..."?

באחת הפעמים ביקשה הרבנית לשאול את מרן שאלה כלשהי, היתה זו שאלה דחופה, החליטה איפוא לעשות זאת באמצעות אחד מן התלמידים. נימקה זאת הרבנית ע"ה: "אם אטכה לשאול בעצמי, אפשר שיעברו עשרים וארבע שעות ועדיין לא אצליח לדבר איתו..."

מספר אחד מתלמידיו של ראש הישיבה, פעם אחת דפק על דלתו של מרן אחד מן הרבנים הנהגים לביתו. מרן ראש הישיבה שקוע היה בחדרו בלימוד, ורעייתו הרבנית ע"ה עמדה מהססת ואמרה לי: "אני לא יודעת מה לעשות, אם אני מכניסה יותר מידי, אומר לי רבינו: 'מה, את רוצה שאני אהיה עם הארץ?' ואם אני לא נותנת להיכנס, הוא שואל אותי: 'איך אפשר לא להכניס יהודי שבור'..."?

באחת הפעמים ביקשה הרבנית לשאול את מרן שאלה כלשהי, היתה זו שאלה דחופה, החליטה איפוא לעשות זאת באמצעות אחד מן התלמידים. נימקה זאת הרבנית ע"ה: "אם אטכה לשאול בעצמי, אפשר שיעברו עשרים וארבע שעות ועדיין לא אצליח לדבר איתו..."

סוד הצלחתו - לימוד המוסר!

לאחר דברים אלו, השאלה המתבקשת היא: מהיכן הוא שאב את הכוחות הללו? כיצד אדם שהביץ כל כך תורה מוסר ויראה החזיק מעמד תמיד - על אף מה שעבר עליו?!

אלא, שתשובה אחת ויחידה יש בדבר: 'לימוד המוסר'! הוא למד מוסר כל ימי חייו ללא הרף - ורק בזכות כך הוא זכה לכל מה שזכה! תמיד שמענו, שבבחרותו, הוא היה לומד מוסר שעות על גבי שעות ללא הפסק - בכל הישיבות שבהם היה הוא: בביאליסטוק, מזריץ', פינסק, אוסטרווצה ובורושה וכדו' - והמשיך הוא בכך כל ימי חייו!

הוא ידע היטב את 'הסוד' הזה - מהמסורה שהוא קיבל מגדולי תלמידי הסבא זצ"ל, ממה שהם קיבלו מהסבא - שהסוד והיסוד לכל הצלחות הרוחניות הוא: 'לימוד המוסר'! ומה שלימוד המוסר יכול לעשות ולפעול על מהותו ונפשו של האדם - שום כח בעולם לא יכול לפעול!

היו אומרים ב'נובהרדוק', שכשרואים אנו מאן דהו שנכנס ל'בית המוסר', יכולים אנו לדעת עליו - רק באיזה מצב הוא נכנס. אולם, כיצד ייצא הוא משם - אין לנו שום קנה מידה לדעת אל נכון. היות, שבכוחו של לימוד המוסר - להפכו לבריה חדשה! בכוחו של לימוד המוסר להפוך את האדם לאיש אחר לחלוטין - ממה שנכנס הוא קודם לימוד המוסר! ההתהפכות הזאת מרע לטוב, גורמת לו להיות עם השקפות ותוכניות אחרות לחלוטין! ומהלימוד הנשגב הזה - רבנו זצ"ל שאב את כוחו והצלחתו!

כפי שכתב ר' ישראל סלנטר זצ"ל במכתבו המפורסם ('אור ישראל' י') וז"ל: "מים הרבה ישפוך על נפשו - הוא לימוד המוסר, ורשימות נעלמות בקרבו יולדו לנהלה לדרך החיים" וכו' עכ"ל.

החלפת לב האבן בלב בשר - ע"י מוסר!

כפי שהזכרתי, בצעירותי זכיתי לראות גדולי עולם בשעת לימוד המוסר. אלו הם תמונות ורשימים, שחקוקים הם לנצח... לימוד המוסר של ר' דוד בלייכר... זה היה מבהיל! פעם, בשעת ליל מאוחרת, בעת רצון, ישתבי עם רבנו זצ"ל, ושאלתי

אותו: מהו 'לימוד המוסר' שלכם? איך הלימוד 'הולך' אצלכם? מה פעל עליכם לימוד המוסר?

התשובה שלו הדהימה אותי: מרוב שלמדתי מוסר, מרוב שכל כך 'התרגשתי' בלימוד המוסר, מרוב שכל כך התלהבתי ו'התפעלתי' מלימוד המוסר - לא נשאר לי ליבי הרגיל שהיה לי... ממש כנבואת הנביא יחזקאל (לו כו) על מה שיהיה בעתיד: "ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר"

והוסיף רבנו זצ"ל ואמר עוד: "אויסגעשריגענע הארק". ז"א, שמרוב שהוא צעק והתפעל והתרגש בלימוד המוסר, לאורך כל ימי חייו, אז ליבו כבר מלא בצעקות וברגש של התפעלות - שעכשיו הוא כבר לא צריך להתאמץ להתרגש להתפעל ולתבוע את נפשו, אלא זה כבר הולך מאיליו...

כבסי מרעה לבך

ומרוב ריבוי לימוד המוסר, ו'המים' הרבים שהוא שפך על נפשו בכך, כלשונו של הגר"ס: "מים הרבה ישפוך על נפשו הוא לימוד המוסר" - הוא הצליח לכבס את ליבו, ולנקותו מכל הרע שיש באדם! כל מי ששהה מעט במחיצתו של רבנו זצ"ל, יכול להעיד על ניקיון ליבו קדושתו וטהרתו! והרי זה 'ציר' מוחשי לדברי רבנו יונה בספרו 'שערי תשובה' (א' ט') וז"ל:

"והנה מדרגות רבות לתשובה. ולפי המדרגות יתקרב האדם אל הקב"ה וכו' אך לא תטהר הנפש טוהר שלם להיות העונות כלא היו. זולתי, כאשר יטהר האדם את לבו ויכין את רוחו וכו' וכעניין הבגד הצריך כבוס. כי המעט מן הכיבוס יועיל בו להעביר הגועל ממנו. אך לפי רוב הכיבוס יתלבן. וכן כתוב (תהילים נא): הרב כבסי מרעונו. ותכבס הנפש מן העוון כפי אשר תכבס את לבה. שנאמר (ירמיה ד): כבסי מרעה לבך ירושלים" עכ"ל.

אם היה לנו את האפשרות לעמוד על מהות ליבו של רבנו זצ"ל, היינו רואים את 'ניקיון ליבו', את אותו הלב שכל כך ייחל וקיווה לאלוקיו בכל כוחו. והשיג הוא זה רק ע"י לימוד המוסר - וזהו סוד הצלחתו!

המזרח הנפלא נערך מספר הזכרון על רבינו גרשון ליבמן זצ"ל, הי"ל ע"י מכון דעת חכמה
תשואות חן להם על אדיבותם והסכמתם להדפסת הדברים לזיכוי הרבים

"עץ זויים היא למוזיקאים בה ותומכיה מאושר"

בוא היה שותף בחזקת עשרות אברכים עמלי תורה, השוקדים על תלמודם בכלל

"קיבוץ אברכים - אוהל יוסף" נובהרדוק

ותזכה להיות ממחזיקי עץ החיים

לתרומות ניתן לפנות לכתובת המערכת המופיעה למטה

"ויגע בכך ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו" (ל"ב - כ"ו)

כתוב בזוהר הקדוש, שכף ירך יעקב שנשברה הכוונה לתמיכה דאורייתא, כלומר, תומכי ומחזיקי התורה. ביאר זאת החפץ חיים, יעקב אבינו הוא עמוד התורה, והמלאך בא להילחם עמו שלא תהיה תורה. אמנם הוא נכשל בכך, אך הוא הצליח לשבור מעט את ה"זבלון", ולכן החזקת התורה והישיבות קשה כל כך.

בספר "כצלו חמדת" מסופר על ראש ישיבת מיר רבי אלעזר יהודה פינקל, שהלך לראש הגוינט בליווי של רבי אברהם קלמנוביץ, כדי לבקש תמיכה לישיבה. הביאו איתם גיליון נייר ענק, ועליו מודבקות תמונות של למעלה מארבע מאות בחורי ישיבה. הראו לו את התמונות, ואמרו לו שצריך לדאוג לבחורים אלו. סירב ראש הגוינט לאשר את תמיכת הארגון, באומרו שהוא רואה בתמונות שלכל בחור יש כובע וחליפה, משמע שהם בעלי יכולת... לעומתם יש יהודים שאין להם בגד ללבוש, ולהם צריך לתרום. עונה לו הרב קלמנוביץ, דע לך, שלא צילמנו את כל הבחורים יחד, אלא כל תמונה בנפרד, גי' יש לנו רק כובע וחליפה אחת, והם עברו מאחד לאחד לצורך התמונה ...

בספר "אחד בזו"ר" על הרב מפוניבז' מסופר, כשהרב הקים את ישיבת פוניבז' בליטא, היה זקוק לספים, וחותנו הרב אריה לייב רובין ביקש להצטרף במסע גיוס הכספים. המסע לא הוכתר בהצלחה, ולקראת סיומו ביקשו להיפגש עם יהודי עשיר. כשהגיעו לפגישה, חיכה להם מזכירו ונתן להם מעטפה ובה מאה דולר. הרב סירב לקחתה, באומרו "אינני שונר": אחרי שעזבו, חותנו שואל את הרב, מאה דולר זה לא כסף? הרב מפוניבז' ב'א ענה לו, רק טען שכך צריך לעשות. כעבור זמן קצר, הגיע העשיר לראש הרב ובידו סכום כסף גדול, תוך שהוא מתנצל על התרומה הקטנה שנתן. כשפגש הרב עם חותנו וסיפר לו על הסכום שקיבל, תמה החותן היאך יתכן כשבאת יחד איתי קיבלת סכום קטן ואילו אחר כך קיבלת סכום גדול, ענה לו הרב מפוניבז' אתה באת כדי לעזור לי, לגבי עזרה אישית, זה מה שהקב"ה שולח, אך אני הלכתי לאסוף כסף עבור הישיבה, ולזה יש סייעתא דשמיא אחרת.

"ויקח מן הבא בידו מנחה לעשיו אחיו" (ל"ב - י"ד)

בספר "עולמו של אבא" מסופר, שפעם התלוננו יהודי סאטמר בפני רבם, שהגיע לבית המשפט פרקליט מחוזי, רשע מרושע, אנטישמי מושבע, והיהודים מפחדים להתקרב אליו ולשחזו. אמר להם הרבי מסאטמר - ממה אתם נבהלים, הוא בסדר גמור. כפי שאני רואה, יש לו ידיים, ואם יש לו ידיים הוא יקח, כי הידיים של עשיו נמשכות לקבל מנחה מיעקב. וזה מה שכתוב בהגדה של פסח "והקב"ה מצילנו מידם", כלומר, הקב"ה מציל אותנו אודות לעובדה שיש להם ידיים. הוסיף הרבי מסאטמר שרעיון זה רמוז בפרשת התוכחה בפסוק [דברים כ"ח - ג'] "גוי עז פנים אשר לא ישא פנים", ואילו לגבי הדיינים התורה אומרת "לא ישא פנים ולא יקח שוחד" [דברים י' - י"ז], וכן "לא תכיר פנים ולא תקח שוחד" [דברים ט"ז - י"ט], ויש בזה שני ציווים, האחד לא תכיר פנים, והשני ולא תקח שוחד. ואילו בתוכחה נאמר על הגוי "אשר לא ישא פנים" בלבד, ולא מוזכר שלא יקח שוחד, אמר הרבי מסאטמר פסוק זה לצד הקללה יש בו גם נחמה, סימן שגם גוי עז פנים לוקח שוחד, וזוהי הנחמה.

מסופר על רבי חיים מוואלוז'ין, שהלך להשתדל אצל שר חשוב אחרי שהצאר דיבר נגד היהודים מתוך כוונה לגרשם מארצו. הבעיה הייתה שהשר היה שונא יהודים גדול, ולא רצה לדבר עם אף יהודי. לקח ר' חיים וואלוז'ינר את הכסף, והלך לבית השר. השומרים סירבו לתת לו להיכנס. אמר להם ר' חיים, תאמרו לו שאני רוצה לומר לו רק שתי מילים. השומרים חזרו בחזרה, הלכו לשאול, והשר הסכים בתנאי שלא ידבר יותר משתי מילים. נכנס ר' חיים אל השר והניח על שולחנו צרור כסף, אמר לו "קח ושתוק" ויצא החוצה. למחרת בישיבת השרים שנכנסה לקיסר לזון באשר לגירוש היהודים, התנגדו השרים לגרש את היהודים, והחלו לדבר בשבחם. הצאר הופתע, אלא בישיבה הקודמת דיברו כולם בעד גירוש היהודים, והסכימו לקבל את ההחלטה בישיבה היום, והנה היום התהפכה הקערה על פיה. הצאר שם לבש השר הכי חשוב שלו יושב ושותק. שאל אותו הקיסר, "למה אתה כל כך מהורהר היום?" ענה השר, אדוני הקיסר, חושב אני לעצמי אם אני קיבלתי סכום כסף גדול רק בשביל שאשתוק, כמה כבר קיבלו השרים האחרים כדי לדבר ...

יוצא לאור ע"י קיבוץ אברכים - "אוהל יוסף" - נובהרדוק

בית המדרש "בית מרים גיטל" מעלות דפנה 117 ירושלים

טל: 0533199720 דוא"ר: Ohelyosef1@gmail.com